

ASPECTE PRIVIND LIMITELE ROLULUI DIRIGUITOR LA VERIFICAREA CERINTELOR DE FORMĂ ȘI CONȚINUT ALE CERERI DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ LA FAZA INTENTĂRII PROCESULUI CIVIL

ISSUES CONCERNING THE LIMITS OF THE COURT'S SUPERVISORY ROLE IN VERIFYING THE REQUIREMENTS AS TO FORM AND CONTENT OF A CLAIM AT THE STAGE OF INITIATION OF CIVIL PROCEEDINGS

CZU: 347.91/.95:347.99

<https://doi.org/10.59295/spd2024j.77>

Veaceslav BOTNARI,
ORCID: 0000-0002-9251-8880
e-mail: vbotnari@mail.ru
Universitatea de Stat din Moldova

***Summary.** The present paper aims to highlight the requirements of form and content of the civil lawsuit, identifying the problematic elements both from a doctrinal point of view and from the point of view of national judicial practice. The paper is based on regulations provided by Civil Procedure Code of Moldova, as well as studies of national and Romanian authors. The study will show some of national court decisions issued at the stage of initiation of civil proceedings regarding the form and content of the claim in the civil lawsuit, including our opinion and recommendation upon the discussed matters as well as the opinion of other national and Romanian authors.*

***Keywords:** requirements, content, form, indentation, director.*

***Cuvinte-cheie:** cerințe, conținut, formă, intentare, diriguitor.*

INTRODUCERE

Forma procesul civilă de apărare a drepturilor subiective civile reprezintă un mecanism complex cu ajutorul căruia, participanții la raporturile juridice civile, își pot apăra drepturile pe care pretind că le au și le-au fost încălcate, prin intermediul instanței de judecată și cu utilizarea unei proceduri reglementate. Acțiunile care urmează a fi întreprinse de subiectul activ (reclamantul) pentru a se putea bucura de protecția statului în apărarea drepturilor sale private sunt destul de rigid reglementate și acesta este ținut cu strictețe să respecte conduita necesară, în caz contrar, pretențiile sale nici nu vor ajunge a fi puse în discuție în fața unei instanțe de judecată și cu atât mai mult nu vor putea fi apărute.

Rigorile puse în fața unui potențial reclamant sunt diverse, iar doctrina, bazându-se pe reglementările existente le-a clasificat în două categorii.

Astfel, pentru ca pretențiile sale să ajungă a fi examinate în fața unei instanțe, potențialul reclamant trebuie să se convingă de faptul că nu se află în una dintre situațiile reglementate la art.169 CPC [1] și care face imposibilă adresarea în instanța de judecată. Acestea rigori, sunt de regulă în afara controlului potențialului reclamant, care poate

doar examina dacă situația sa subscie sau nu normei, iar doctrina de specialitate ele au fost denumite premisele dreptului la acțiune.

În continuare, reclamantul trebuie să se convingă că satisface unele condiții și cerințe de formă și conținut care țin de ordinea procesuală prevăzută de lege pentru adresa în instanță și care de regulă se află în sfera sa de control. Aceste condiții și cerințe sunt reglementate în art.166-167 și 170 CPC.

În prezenta lucrare se vor pune în discuție unele cerințe de formă și conținut pe care trebuie să le îndeplinească potențialul reclamant și limitele instanțe de judecată în obținerea potențialului reclamant la anumite acțiuni cu privire la aceste aspecte.

Conform art. 9 alin.1 CPC [1] – „, *Instanței judecătorești îi revine un rol diriguitor în organizarea și desfășurarea procesului, ale cărui limite și al cărui conținut sunt stabilite de prezentul cod și de alte legi.*”

În virtutea rolului său diriguitor, instanța de judecată verifică din oficiu respectarea cerințelor de formă și conținut la faza intentării procesului civil. În acest sens, deși instanța de judecată pare un oponent al reclamantului, este esențial să stabilim că rolul acesteia nu este în mod principial de a se opune reclamantului, dar de a se asigura că procesul civil pe care reclamantul dorește să îl aducă în fața sa se va intenta cu respectarea rigorilor normative. La formularea acestei concluzii învedereăm că procesul civil se desfășoară conform principiului contradictorialității. Astfel încât, dacă ar fi fost posibil, toate criticile privind rigorile de formă și conținut ale cererii de chemare în judecată ar fi fost invocate de oponenții procesuali ai reclamantului. Aceștia însă nu vor afla despre existența acțiunii reclamantului, decât în ipoteza intentării procesului. Astfel, în lipsa unui adversar procesual la faza intentării procesului, acest rol este preluat de instanță, care pentru moment va examina în locul pârâtului eventualele excepții procesuale care împiedică intentarea procesului. Spre deosebire însă de pârât ale cărui scopuri sunt clare și pornesc de la dorința de a avea câștig de cauză indiferent de drepturile reclamantului, instanța, așa cum am menționat supra – are un scop de origine publică – asigurarea faptului că procesul se va intenta conform normelor stabilite.

În același timp, instanța de judecată, deși la această etapă are un rol activ, ea nu este în drept să impună reclamantul la mai mult decât acesta este obligat potrivit legii.

În limitele prezentului material, vom discuta despre intervenția instanței de judecată cu privire la unele cerințe de formă și conținut racordându-le la prevederile art.166-167 CPC.

Prin art.166 CPC se reglementează conținutul cererii de chemare în judecată fiind enumerate elementele ce urmează a fi expuse de potențialul reclamant în acest document.

În art.167 CPC și-au găsit sediul juridic cerințele înaintate de legiuitor cu privire la anexele la cererea de chemare în judecată.

Practica judiciară, care a fost generalizată de Plenul CSJ [2, p.14], dar și doctrina autohtonă [3, p.20], la care ne alăturăm, au conchis că nu toate elementele indicate în art.166 alin.1 CPC sunt esențiale și obligatorii și vor duce neapărat la consecințe juridice

nefaste pentru eventualii reclamânți. Totuși în practica judiciară se mai regăsesc cazuri izolate [4] în care instanțele nu dau curs cererii de chemare în judecată pentru a fi furnizate anumite informații cu privire la participanții la proces din cele menționate în lit.b¹), c¹), c²) a art.166 alin.2 CPC.

MATERIALE ȘI METODE

Pentru examinarea temei discutate au fost studiate în special prevederile art.166-167 CPC, care au fost interpretate în mod sistemic luând în considerație și prevederile similare din România. La fel au fost cercetate și opiniile unor surse doctrinare autohtone și române care au abordat aspecte referitoare la intentarea procesului civil. Materialul normativ și sursele doctrinare au fost aplicate pentru a analiza practica judiciară națională cu privire la cerințele de formă și conținut ale cererii de chemare în judecată, la faza intentării procesului civil.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Examinarea practicii judiciare naționale a permis de a constata că instanțele judecătorești, uneori depășesc limitele prevederilor art.166-167 CPC, atunci când examinează chestiunea intentării procesului civil.

De exemplu [5] instanța a decis de a nu da curs cererii de chemare în judecată, obligând reclamantul să concretizeze cererea de chemare în judecată prin atragerea încă a unui pârât și să prezinte un set suplimentar de acte pentru acest viitor pârât. În opinia noastră instanța în mod evident a depășit limitele rolului său la această etapă, or, pe de o parte doar reclamantul este în drept să stabilească cine este pârâtul în acțiunea sa, iar pe de altă parte, stabilirea cercului participanților la proces reprezintă o sarcină a instanței la faza de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare [1, art.183], dar nu la faza intentării procesului.

În anumite situații [6][7], instanța nu a dat curs cererii de chemare în judecată obligând reclamantul să prezinte dovada expedierii cererii prealabile care a fost anexată fără dovada de expediere sau recepție. În lumina prevederilor art.167 lit. d) CPC, coroborat cu art.171 alin.1 CPC și 170 alin.1 lit. a) CPC, dacă procedura prealabilă era obligatorie potrivit legii sau contractului și reclamantul nu a demonstrat respectarea ei, cererea de chemare în judecată urma a fi restituită, dar nu lăsată fără curs [3, p.30]. În același timp, dacă procedura prealabilă nu era obligatorie conform legii sau contractului, atunci instanța nu avea dreptul de a cere dovada respectării ei la etapa intentării, deoarece lipsa respectării unei asemenea proceduri nu este susceptibilă să producă efecte juridice pentru reclamant. Eventual imposibilitatea demonstrării că a fost expedită/recepționată o cerere prealabilă ar putea genera aplicarea art.97 alin.3 CPC, sau după caz imposibilitatea calculării/încasării dobânzilor de întârziere, însă la o altă fază procesuală.

Au fost întâlnite cazuri [4][8][9] în care instanța la faza intentării procesului a cerut reclamantului prezentarea unor probe suplimentare (în speță, probe privind vinovăția pârâtei[4], și că procesul verbal cu privire la contravenție nu a fost contestat și că a rămas

în vigoare [8][9]). Opinem că instanța nu este în drept să ceară reclamantului prezentarea anumitor probe. Este adevărat că potrivit art.167 CPC, la cererea de chemare în judecată se anexează înscrisurile pe care reclamantul își întemeiază pretențiile. Însă, la cererea de chemare în judecată urmează a fi anexate doar acele înscrisuri pe care reclamantul le-a indicat în cererea de chemare în judecată că le anexează conform artt.166 alin.2 lit.i) CPC. Or, participanții la procesul civil își exercită drepturile sale procesuale și își apără drepturile subiective în baza principiului disponibilității, care permite acestora să aleagă atât instrumentele pe care le vor utiliza, cât și întinderea probațiunii pe care o vor pune la dispoziția instanței, asumându-și în acest sens oricare consecințe negative, cum ar fi neprobarea anumitor circumstanțe și drept urmare posibilitatea respingerii acțiunii. Această opinie a fost susținută și de Curtea de Apel Comrat [10].

În alte cazuri instanțele de judecată au acceptat spre examinare cereri de chemare în judecată care conțineau pretenții nedeterminate sau insuficient determinate. De exemplu, [11] reclamantul a cerut instanței de a obliga pârâtul să achite prejudiciul, fără a indica suma și fără a indica în folosul cui (din cumulul probelor se înțelegea că aceasta avea în vedere achitarea în folosul intervenientului accesoriu). În opinia noastră instanța putea și trebuia să nu dea curs cererii de chemare în judecată și să oblige reclamantul să concretizeze pretențiile. Acest lucru era imperios, or altfel, instanța, fiind limitată de pretențiile reclamantului, ar fi fost în imposibilitate să pronunțe o hotărâre judecătorească certă.

Un aspect pe care am dori să îl punem în discuție se referă la măsura în care instanța de judecată poate sau trebuie să insiste asupra indicării temeiului de drept al acțiunii. Pe de o parte art.166 alin.2 lit.e) CPC, indică expres că circumstanțele de drept urmează a fi indicate cererea de chemare în judecată. Literatura autohtonă [4, p.22] deși în principiu acceptă interpretarea *ad literam* a acestei norme, totuși admite că pentru cererile de chemare în judecată depuse de persoane fără studii juridice și fără a fi reprezentate de un profesionist juridic, aceasta nu ar fi o cerință pasibilă de a lăsa cererea de chemare în judecată fără curs. Autorii români susțin că circumstanțele de drept deși trebuie să fie prezente, însă lipsa lor sau indicarea eronată nu va genera anumite consecințe negative, totuși instanța ar putea obliga reclamantul să le prezinte, fie poate pune în discuție cu părțile circumstanțele de drept [12, p.423-425] [13, p.470-471]. În ceea ce privește suntem reticenți în acordarea unor asemenea favoruri pentru reclamanti. În susținerea punctului nostru de vedere, găsim că temeiul, inclusiv cel de drept, este una dintre părțile componente a unei acțiuni civile. Altfel spus, temeiul de drept al acțiunii, ar putea diferenția o acțiune de alta, și, în acest fel ar putea face aplicabile sau nu prevederile art.169 lit.b), 170 lit.g) CPC. Respectiv, identificarea acestuia pare a fi indispensabilă pentru a verifica întrunirea premiselor și condițiilor dreptului la acțiune. Cunoștințele juridice ale persoanei, precum și alegerea sa de a accede în justiție fără ajutorul unui profesionist juridic nu ar trebuie servite drept scuză pentru ignorarea prevederilor legale. De altfel, același argument poate fi invocat de necunoscătorii limbii române cu privire la respectarea art.167 alin.1 lit.a) CPC; totuși instanțele (cu excepția celor din UTA Găgăuzia cu privire la acte întocmite în limba rusă) sunt relativ coerente în obligarea reclamantului să prezinte înscrisurile în limba de stat.

CONCLUZII

În concluzia abordărilor de mai sus, constatăm că în pofida faptului că cerințele de formă și conținut ale cererii de chemare în judecată și anexelor sunt adesea privilegiate de profesioniști, practica instanțelor judecătorești arată că există suficient câmp pentru discuții contradictorii referitor la aspectele menționate. Concomitent, unele soluții judecătorești care par fi injuste și contrar normelor procesuale necesită a fi puse în discuții și readuse în albia legalității. Justițiabilii nu au la îndemână un alt instrument pentru acest scop decât contestarea actelor judecătorești. Aceasta va favoriza nu doar eliminarea unor inițiative contrare regulilor de procedură, dar și va contribui la o practică uniformă și previzibilă a instanțelor judecătorești.

REFERINȚE

1. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova: nr. 225 din 30.05.2003. În: Registrul de stat al actelor juridice [bază de date online]. [citată 05.07.2023]. În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110220&lang=ro
2. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 5 din 17.11.2014 Cu privire la actele judecătorului în faza intentării procesului civil și pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare [citată 05.07.2023]. În: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=189
3. Drept Procesual Civil. Partea Specială: manual. Coord. Elena BELEI. Chișinău: [s.n.], 2016. ISBN 978-9975-4072-2-9.
4. Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 08.04.2022, Dosarul nr. 2-6961/2022
5. Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 18.07.2022, Dosarul nr. 2c-1634/2022
6. Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 04.12.2023, Dosarul nr. 2-24476/23
7. Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 07.06.2023, Dosarul nr. 2-11085/23
8. Încheierea Judecătoriei Edineț, sediul Central din 17.06.2024, dosarul nr. 2-546/24;
9. Încheierii Judecătoriei Comrat, sediul Ceadăr-Lunga nr. 2-212/22 din 06.03.2024
10. Decizia Curții de Apel Comrat nr. 2r-43/2024 din 05.06.2024
11. Dosarul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru nr. 2-10338/22
12. BOROI, Gabriel, STANCU, Mirela. Drept Procesual Civil. Ed. a 5-a. Iași: Hamangiu, 2020. ISBN 978-606-27-1428-4
13. LEȘ, Ioan, et al. *Tratat de drept procesual civil*. Vol. 1. Ed. a 2-a. București: Universul Juridic, 2020. ISBN 978-606-39-0721-0